

РІШЕННЯ
СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада PhD 16994
Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
Національна академія наук України, м. Київ,
прийняла рішення щодо присудження

Волошину Дмитру Андрійовичу

ступеня доктора філософії з галузі знань 02 – Культура і мистецтво
на підставі прилюдного захисту дисертації

**«Адаптивні стратегії та практики українських бібліотек в умовах
суспільних криз (2014–2026 рр.)»**

за спеціальністю 029 – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Здобувач ступеня доктора філософії Волошин Дмитро Андрійович, 1998 року народження, громадянин України. Освіта вища: закінчив у 2022 р. Київський національний університет культури і мистецтв, за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». У 2022–2026 рр. – аспірант Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (денна форма навчання) Національна академія наук України, м. Київ за акредитованою освітньо-науковою програмою третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 029 – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України від «20» серпня 2026 року № 58-осн у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

Закіров Марат Борисович, доктор політичних наук, доцент, завідувач відділу політологічного аналізу Служби інформаційно-аналітичного забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Рецензент:

Василенко Ольга Миколаївна, кандидат історичних наук, директор Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Кушнарьова Марія Борисівна, кандидат філософських наук, завідувач відділу формування електронних ресурсів Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Офіційні опоненти:

Новальська Тетяна Василівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри інформаційної діяльності та зав'язків з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв.

Копанєва Вікторія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

На засіданні «13» жовтня 2026 року разова спеціалізована вчена рада прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» на підставі публічного захисту дисертації Волошина Дмитра Андрійовича на тему: «Адаптивні стратегії та практики українських бібліотек в умовах суспільних криз (2014–2026 рр.)».

Дисертаційну роботу виконано в Національній бібліотеки України імені В.І. Вернадського Національної академії наук України, м. Київ.

Науковий керівник: **Половинчак Юлія Миколаївна**, д.соц.ком., с.н.с., заступник генерального директора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з наукової роботи.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Вона є завершеною і самостійною науковою працею, що присвячена актуальній темі дослідження, висвітлює значущі для сучасної науки питання, має наукову новизну та практичну цінність, містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що засвідчують важливість проведеного дослідження для сучасної науки. Дисертаційне дослідження спрямоване на розв'язання актуального наукового завдання, що полягає у виявленні адаптивних інструментів бібліотечної галузі під час суспільних викликів 2014–2026 рр., визначенні історичних передумов їх формування та розвитку, а також з'ясуванні закономірностей і тяглості розробки відповідних адаптаційних практик.

У роботі з'ясовано та систематизовано стан наукової розробки проблеми забезпечення стабільного та ефективного функціонування бібліотек в екстремальних умовах; розкрито специфіку ролі бібліотек як соціальних інституцій у підтримці вразливих категорій громадян та узагальнено практики інституційного забезпечення освітніх, культурних і наукових процесів у період соціальних потрясінь; наголошено на завданнях бібліотек як складових системи інформаційної та психологічної стійкості суспільства в кризових обставинах; виявлено та проаналізовано особливості читацьких практик і рецеції книги у військовому середовищі; обґрунтовано шляхи вдосконалення механізмів забезпечення функціональної спроможності бібліотек під час суспільних катаклізмів.

Здобувач має 16 наукових праць опублікованих в Україні, серед яких: 6 одноосібних статей, з яких 4 – у наукових фахових виданнях України, затверджених МОН України; 2 – у зарубіжних виданнях; 8 публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів конференцій; 2 – публікації додатково відображають зміст дисертації:

1. Волошин Д. Особливості діяльності бібліотек у період COVID-19 (історіографічний аспект). Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2023. Вип. 69. С. 256-269. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001461973>
2. Волошин Д. А. Особливості діяльності бібліотек у період COVID-19. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ, 2024. Вип. 70. С.261-277. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2024_70_18
3. Волошин Д. А. Підтримка бібліотеками військових, ветеранів та членів їх родин (український досвід, 2014-2024 рр.). Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2024. Вип. 73. С. 231-248. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001564568>
4. Волошин Д. А. Бібліотеки в умовах війни: історичний аспект. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2025. Вип. 74. С. 143-175. <https://doi.org/10.15407/np.74.143>
5. Voloshyn D. The role of libraries of temporarily displaced universities in ensuring the sustainability and accessibility of the educational process in wartime. THE SCIENTIFIC HERITAGE, 2026. 180, 34–36. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18933363>

6. Волошин Д. А. Роль бібліотек у забезпеченні інформаційної безпеки держави: інформаційно-аналітична діяльність та медіаграмотність. *Věda a perspektivy*. № 6(61) (2026). 412-422. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2026-6\(61\)-412-422](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2026-6(61)-412-422)

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. **Закіров Марат Борисович**, доктор політичних наук, доцент, завідувач відділу політологічного аналізу Служби інформаційно-аналітичного забезпечення Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Оцінка позитивна, без зауважень.

1. **Василенко Ольга Миколаївна**, кандидат історичних наук, директор Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1). Так, на нашу думку, розкриваючи окремі питання дисертації у Розділі 2, варто було б розглянути у відповідному контексті й матеріали дослідження бібліотек та архівів, знищених у ХХ столітті, здійсненого 1996 року в межах програми ЮНЕСКО «Пам'ять світу» ІЕБА у співпраці з ІСА (результати опубліковано Гансом ван дер Ховеном та Джоан ван Альбада під назвою «Втрачена пам'ять»), де наведено жахливу статистику втрачених фондів у результаті природних катаклізмів, агресивної політики та війн.

2). Також було б доречно представити аналіз негативного впливу воєнних дій на бібліотеки у публікації Д. Хасенай і М. Крталіч «Що дізналися хорватські бібліотеки про збереження та управління катастрофами після війни?», де наведено моніторингові дані щодо знищення багатьох бібліотек та їх фондів під час війни на європейських теренах 1991-1995 рр. у Хорватії. До того ж зроблені авторами висновки дозволили б дисертанту компаративно розглянути відповідні аспекти діяльності бібліотек Хорватії та України, що науково та інформативно збагатило б дослідницький складник матеріалів розділу.

3). Ще б інформаційно посилило б аспект інформаційно-аналітичної діяльності Національної бібліотеки України імені Вернадського у Розділі 3, якби дисертант згадав й інформаційно-аналітичний дайджест «Кібербезпека в інформаційному суспільстві».

4). Крім того, на нашу думку, робота значно виграла б, якби проведене автором соціологічне опитування, спрямоване на вивчення читацьких практик

військовослужбовців, звільнених із російського полону, охопило більшу кількість респондентів. Представлені результати дозволяють розглянути безпосередній досвід читання в умовах неволі, його значення для відволікання, підтримання психологічного стану та збереження особистісної й національної ідентичності. Розширення кількості учасників такого дослідження дало б можливість детальніше простежити різноманітність читацького досвіду та особливості ставлення до книги в умовах полону, а дослідження мало б більш репрезентативний характер.

5). Також вважаємо, що окремого розгляду заслуговує подальший розвиток цифрових інструментів адаптації бібліотек. Зокрема, перспективним є розширення дослідження можливостей використання технологій штучного інтелекту, хмарних сервісів та інших цифрових рішень для забезпечення безперервності бібліотечної діяльності в умовах криз та у період відновлення.

2. Кушнар'ова Марія Борисівна, кандидат філософських наук, завідувачий відділу формування електронних ресурсів Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1). Автор, завдяки ретельному аналізу дослідницької літератури та матеріалів українських медіа, акумулював великий масив інформації щодо діяльності українських бібліотек в кризових умовах, але при цьому в тексті переважно не наводить конкретних прикладів тих чи інших форм роботи, виключенням є лише перелік заходів з бібліотерапії (с. 192). Натомість згадки про конкретні ініціативи українських бібліотечних спеціалістів, актуалізуючи фактичну базу дослідження, додали би переконливості авторським висновкам.

2). Автором ґрунтовно описано низку новітніх бібліотечних сервісів для ВПО, ветеранів та їхніх родин (бібліотерапія, курси адаптації, медіаграмотність). Водночас робота стала би більш переконливою у практичному вимірі, якби автор охарактеризував зворотній зв'язок, тобто окреслив соціальний ефект та психоемоційний вплив цих заходів на їх учасників та, ширше, користувачів бібліотек у громадах.

3). При розгляді історичного та сучасного досвіду функціонування бібліотек під час війни та епідемій, перспективним видається проведення більш детального компаративного аналізу з міжнародними протоколами кризового реагування та збереження культурно-документальної спадщини, що

застосовувалися бібліотечними установами в інших регіонах світу під час локальних збройних конфліктів чи надзвичайних ситуацій у ХХІ столітті.

3. Новальська Тетяна Василівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри інформаційної діяльності та зв'язів з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1). Оскільки в дисертації досліджуються події, які тривають безпосередньо у момент завершення роботи, доцільним видається висвітлення питання як саме було дотримано принципу наукової об'єктивності та відстороненості (історизму) при аналізі процесів «живої історії». Дотичне питання - чи можна вважати сформований у 2024-2026 рр. досвід уже завершеним адаптивним циклом, чи це лише оперативне реагування?

2). Аналізуючи стійкість та адаптивність, яким чином у дослідженні було враховано зворотний бік процесу - інституційні втрати (закриття бібліотек, руйнування інфраструктури, виїзд кадрів, втрата фондів на окупованих територіях)? Як ці деструктивні чинники впливають на загальну оцінку адаптаційного потенціалу бібліотечної системи України?

3). Позитивно оцінюючи опитування, присвячене ролі книги та бібліотечним практикам у житті людей, які пройшли через полон, здобувачу варто було б більш детально зупинитись на його висновках, подати у додатках результати анкетування у вигляді графіків, діаграм тощо.

4. Копанєва Вікторія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1). Дисертант розглядає систему забезпечення «інформаційної, ментальної та психологічної стійкості суспільства» (параграф 3.3). На нашу думку, тексту бракує термінологічного розмежування понять ментального і психологічного.

2) Дисертацію посилило б наголошення рівня суб'єктності бібліотеки: чи є бібліотека в умовах кризи лише об'єктом, що зазнає впливу зовнішніх обставин, чи вона виступає активним гравцем, який формує нові соціальні практики? Цікавою є і пов'язана з цим статистика: який відсоток аналізованих адаптивних механізмів був ініційований «згори» (нормативним регулюванням), а який виник як «низова» ініціатива самих бібліотечних колективів?

Результати відкритого
голосування:

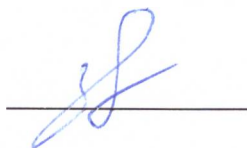
«За» – _5_ членів ради,

«Проти» – _0_ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада PhD 16994 Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського Національної академії наук України, м. Київ, присуджує **Волошину Дмитру Андрійовичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 – Культура і мистецтво за спеціальністю 029 – Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова
спеціалізованої
вченої ради
PhD 16994

Марат ЗАКІРОВ

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

